

ZSIDAI József: A szakkönyvtári integráció gyakorlata és elmélete. Budapest – Miskolc, OSZK KMK – NMEKK, 1979. 102 p.

Nagyon hasznos és tanulságos művet adott ki az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ és a Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtára a szakkönyvtári integrációról. A szerző nagy és elvitathatatlan érdeme, hogy külső segítség nélkül, még bizonyos harcot is folytatva saját fenntartójával, megteremtette egy szakterület korszerű tájékoztatását szoros együttműködésben a környező érdekezéssel üzemekkel. A mű az ezzel kapcsolatos gyakorlati és elméleti problémákat tárgyalja.

Bevezetőben a szerző kifejti a „totális” könyvtár célkitűzését és működési modelljét. A könyvtári munkát hivatásának tekintő minden szakember nagy örömmel és egyetértéssel fogadhatja ezt az új szemléletet igénylő formát, melynek lényege a kutató minden áron való színvonalas és gyors kiszolgálása. A szerző kifejti ugyanakkor hogy „...az itt jelzett és jobbára még csak a vágyainkban élő teljesítmény csakis a szakkönyvtári integráció tervszerű és következetes megvalósítása útján válhat realitássá.”

Mi lehet az oka annak, hogy teljesen reális, gazdaságos, az ország felemelkedését szolgáló modell, sci-fi-szerű beállítás lehet csupán? Mindenekelőtt a könyvtárak önmagukban való megvalósulási törekvése. Mint a megcsönkített szárnyú golyák az állatkertben: nem tudnak felrepülni. A könyvtáraknak ilyen „ketrecei” az anyagi keretek, a raktári férőhely, a géppark stb., az eget csak kémleni lehet, látni, hogy kék, de felrepülni nincs lehetőség. Nincs partner, akinek szükséges lenne a röptetés, akinek haszonnal járna a más vidékek áttekintése. Visszatérve a hasonlatról a tényleges témára: Az iparvállalatok, a kutatóintézetek még mindig nem kényszerültek rá a szakirodalmi információk hasznosítására, ezért nem tudnak, csak egyéni kezdeményezések révén előrelépni. Ezek a lépések amellet, hogy gyakran kicsik, nem biztosan a legcélszerűbbek.

Zsidai József a bevezető után beszámol az integráció és kooperáció gyakorlati eredményeiről. Teljesen jogos volt a türelmetlenség, a tenni akarás az információk felhasználása érdekében. Ennek szolgálatául a Borsod megyei vegyipari vállalatok anyagi áldozatával szakirodalmi bázist teremtettek. Részletes gazdasági számítások szolgálnak az elért eredmények igazolásául. Tegyük fel azonban itt egy kérdést, mielőtt tovább ismertetjük a mű részleteit. Mi lenne, ha regionálisan minden 3–4 nagyüzem anyagi áldozattal (saját eszközeik, mondhatják) megteremtene a szakirodalmi bázisát. Ők is kiszámolják a megtakarítást, s a számok erre hajlanak is. Könnyű azonban belátni, hogy

az ország „valahonnan” fizeti a devizát a külső beszerzésekre —, növekszenek az átfedések, a kihasználási mutatók korántsem egyeznek a regionális gazdasági számításokkal. Tulajdonképpen a csoportérdek és az osztársadalmi érdek ütköztetése jelentkezik. Ezért nem szabad modellként ajánlani egy-egy ilyen regionális vállalkozást. A felelőség azokat terheli, akik nem szervezik meg az országos, egymásba csatlakozó tájékoztató és információs rendszert. Könnyen kiszámítható, hogy ez gazdaságosabb, mint a gomba módra fejlődő egyedi, egymással össze nem kapcsolható információs központok. Megismételjük, hogy ha nincs kilátás ténylegesen működő országos információs rendszerre, mert csak elvi koncepciók, s egyhelyben topogás van, akkor az alkotó, helyi kezdeményezéseket pozitívan kell értékelni. A figyelmeztetés azért helyénvaló, hogy ne a huszadik regionális központnál érlelődjön meg a következtetés az országos rendszer létrehozására, hanem sokkal előbb.

A METADEX kohászati számítógépes tájékoztatás bevezetése a kéniai szakirodalmi bázis megteremtésénél sokkal pozitívabban értékelhető, mivel országos információs tevékenység, s nincs átfedésben más rendszerekkel. Azt azonban jelezni kell, hogy nem megnyugtató a számítógép-bázis helyzete. A még olyan jóindulatú és készséges partner is, mint a KFKI, kénytelen saját érdekeit előbbre helyezni. Így fordulhatott elő, hogy a tájékoztatási szolgáltatásban több hónapos szüneteltetés történt. Ez persze megkérdőjelezi a totális könyvtár működését is. A tájékoztatás számítógép helyzetének megoldatlansága ismét országos feladatok elmaradottságára utal.

A szerző által említett harmadik integrációs tevékenység a regionális fordítóiroda létrehozása egyértelműen pozitív, fenntartás nélkül helyeselhető, s mint az adatok jelzik, eredményes is.

Nagyon szuggesztíven mutatta be a szerző a számítógép alkalmazásával járó nehézségeket, a tanulás időszakát. A szakemberek előtt ismeretes, hogy a könyvtári gyakorlatban a számítógépet három fontos területen alkalmazzák: 1. könyvtári katalógusok (gyarapodási jegyzékek) készítésére, 2. a könyvtári forgalom (kölcsonzés, statisztika) gépi feldolgozására, 3. folyamatos dokumentációs szolgáltatásra. A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára 1960 óta készíti az egyetemi jegyzetek katalógusait számítógéppel, s néhány évvel később a felsőoktatási dokumentáció mutatórendszerének feldolgozását végeztették el számítógéppel. Igazolhatjuk, hogy a külföldi eredmények szimpla adaptálása sem könnyű, gyakran magasfokú szellemi ráfordítást igényel.

Zsidai József jó gyakorlati érzékkel szól művében a szakembergárdának az új feladatokra való felkészítéséről, a külföldi tanulmányutak, tantolyamok fontosságáról, a szakmai viták jelentőségéről.

Nagy felelőséggel szól a szerző az autarchia veszélyeiről, a nem kellő színvonalú tájékoztatásról, a szükséges mélység hiányáról. Teljes egyetértéssel olvastuk a szakmai információs politikáról, az irányítás felelőségéről és megoldatlanságáról írottakat.

A mű befejező részében Zsidai József kifejti, hogy milyen gazdasági megtakarítások lennének elérhetőek az integráció további fejlődésével, s példaként a Chemical Abstracts többpéldányos beszerzéseit említi. Ez az a pont, ahol a szerző és a recenzió készítője teljesen egyetért. Éppen ezért kell küzdenünk az országos információs rendszer mielőbbi kiépítéséért. A mű nagymértékben alkalmas a könyvtárban dolgozó munkatársak lelki-

ismeretének felrészására, s remélhetőleg az érdekelt irányítószervek tényleges intézkedéseire is.

HÉBERGER KÁROLY